

Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<http://katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualnosci/70102,Akademia-Niepodleglosci-w-Cieszynie-13-maja-2019.html>
2019-06-20, 01:06

Akademia Niepodległości w Cieszynie, 13 maja 2019

W programie wykłady Piotra Orzechowskiego i dr. hab. Lecha Krzyżanowskiego.

W poniedziałek 13 maja 2019 r. w Książnicy Cieszyńskiej (ul. Mennicza 46) odbyła się trzecia już w tym roku sesja wykładowa organizowanej przez Instytut Pamięci Narodowej Akademii Niepodległości. Tym razem studenci Akademii wysłuchali wykładów dr. hab. Lecha Krzyżanowskiego (Uniwersytet Śląski w Katowicach) pt.: Patroni wielkopolskiego marszu ku Polsce - Józef Dowbor-Muśnicki, Stanisław Taczak, Julian Stachiewicz oraz Piotra Orzechowskiego (IPN w Poznaniu) pt. Powstanie Wielkopolskie 1918-1919.

Dr hab. Lech Krzyżanowski, prof. UŚ (ur. 1964 r. w Bielsku-Białej), – historyk, prawnik, pracownik naukowy w Zakładzie Historii Najnowszej 1918 – 1945, Instytutu Historii Uniwersytetu Śląskiego. W latach 2005-2012 wicedyrektor Instytutu Historii. Jego zainteresowania badawcze koncentrują się na dziejach prawa i wymiaru sprawiedliwości oraz na historii inteligencji polskiej w okresie międzywojennym. Autor ponad 100 publikacji naukowych wydanych w kraju i za granicą, w tym m.in. „Kościół katolicki wobec mniejszości niemieckiej na Górnym Śląsku w latach 1922-1930”, Katowice 2000; „Sędziowie w II Rzeczypospolitej. Okręgi apelacyjne: krakowski i katowicki”, Katowice 2011.

Patroni wielkopolskiego marszu ku Polsce – Józef Dowbor-Muśnicki, Stanisław Taczak, Julian Stachiewicz

Wymienieni w tytule wojskowi należeli do kręgów dowódczych powstania wielkopolskiego i to ich działalność w decydującym stopniu przyczyniła się do włączenia Wielkopolski w obręb odradzającego się państwa polskiego. Decyzja o tym by przynależność państwową tego regionu uzależnić od wyniku powstania zbrojnego nie należała do łatwych. Początkowo wśród polskich elit politycznych dominowała opinia, zgodnie z którą należało oczekiwać na werdykt dyplomatyczny. Dające jednak znać o sobie rozbieżności między Wielką Brytanią i Francją oraz niechęć tych pierwszych do osłabiania Niemiec, postawiły pod znakiem zapytania perspektywę przyłączenia Wielkopolski do II Rzeczypospolitej. W takiej sytuacji rozwiązaniem pewniejszym, z punktu widzenia sprawy polskiej, okazało się doprowadzenie do wybuchu powstania w Wielkopolsce, zbrojne zajęcie spornego terytorium i postawienie mocarstw zachodnich przed faktem dokonanym. Ku takiemu scenariuszowi, pod koniec 1918 r. zaczęła skłaniać się m.in., broniąca w Wielkopolsce polskich interesów Naczelna Rada Ludowa. Już od października 1918 r. zaczęto tworzyć w Wielkopolsce pierwsze oddziały zbrojne w postaci tzw. Straży Ludowych. W konspiracji działała tu także Polska Organizacja Wojskowa zaboru pruskiego. Z ich inicjatywy, 27 grudnia 1918 r. doszło do wybuchu polsko-niemieckich walk, które prawdopodobnie rozpoczęłyby się nawet bez impulsu politycznego zważywszy na ogromnie napiętą sytuację narodowościową w Poznaniu i w całej Wielkopolsce. Początkowo na dowódcę wojsk powstańczych Naczelna Rada Ludowa wybrała kpt. Stanisława Taczaka, z pochodzenia Wielkopolanina, służącego wówczas w Sztabie Generalnym Wojska Polskiego. Jego zasługą było m.in. skompletowanie sztabu powstańczego, na czele którego, od stycznia 1919 r., stał ppłk Julian Stachiewicz. Zasługą obu oficerów stało się przekształcenie luźnych oddziałów powstańczych w zwartą i zdyscyplinowaną armię. Nie ukrywał jednak S. Taczak, iż uważa się za dowódcę tymczasowego, pełniącego swą funkcję jedynie do chwili gdy NRL wybierze dyktatora w randze generała. Takim okazał się Stanisław Dowbor-Muśnicki, który 9 stycznia 1919 r. przejął zwierzchnictwo nad powstaniem. Półtora miesiąca później zakończyło się ono pełnym sukcesem, zarówno militarnym, jak i politycznym. Zwycięstwo stało się możliwe dzięki poświęceniu rzesz powstańców, indywidualnie jednak za „ojców” tego triumfu należy trzech oficerów wymienionych w tytule.

Piotr Orzechowski (ur. 1972 w Poznaniu), historyk, pracownik Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu, rysownik map historycznych. Współautor publikacji źródłowych: Wybory do sejmu z 19 stycznia 1947 roku w województwie poznańskim. Wybór źródeł (2010);

„Solidarność” Region Konin. Wybór dokumentów (2012); Referendum z 30 czerwca 1946 roku w województwie poznańskim w dokumentach UB. Wybór źródeł (2015).

Powstanie Wielkopolskie 1918-1919

Pomyślny dla sprawy polskiej przebieg wojny światowej umożliwił zrzucenie władzy zaborców na obszarze dawnego Królestwa Kongresowego oraz Galicji. W miejsce likwidowanej władzy tworzono władzę polską. Cieszyć się nią mogli mieszkańcy części byłego zaboru rosyjskiego i części austriackiego (austro-węgierskiego). Tej radości nie mogli podzielać jednak mieszkańcy zaboru niemieckiego (dawnego pruskiego). Okoliczności polityczne nie pozwalały na podejmowanie szybkich działań mających na celu zmianę zachodnich granic Polski. W tych warunkach społeczeństwo zaangażowało się w rozbudowę struktur konspiracyjnych. Rozbudowaniu, zwłaszcza uzbrojeniu tychże, sprzyjał wybuch rewolucji w Niemczech. Podejmowano również zabiegi typowo polityczne (wybory do Sejmu Krajowego). Emocje związane z wizytą Ignacego Paderewskiego w Poznaniu spowodowały manifestacje zarówno ludności niemieckiej jak i polskiej. Te przerodziły się w starcia zbrojne, które jeszcze tego samego dnia przeniosły się na okoliczne powiaty. W ciągu kilku dni Polacy przejęli władzę w wielu rejonach i podjęli próby zbrojnego opanowania dalszych ośrodków (m.in. Wolsztyn, Zbąszyń). Braki kadrowe wśród kadry dowódczej spowodowały oddelegowanie przez Polskę do walczącej Wielkopolski wielu oficerów wraz z dowódcą powstania gen. Józefem Dowbor-Muśnickim (zastąpił mjr. Stanisława Taczaka). Nowy wódz przystąpił do zorganizowania oddziałów w regularną Armię Wielkopolską. Do zdławienia ruchu powstańczego przygotowywali się Niemcy, gromadząc znaczne siły militarne (200 tys. żołnierzy). Walki stawały się coraz bardziej krwawe i angażowały coraz większe zgrupowania (Krotoszyn, Szubin). Wielkopolanie utrzymali oswobodzone obszary a kres wyniszczającej wojnie przyniósł rozejm w Trewirze (luty 1919). Zmagania armii powstańczej zostały potraktowane przez państwa ententy tak samo jak uczestników zwycięskiej koalicji, a jej zdobycze militarne uwzględniono w Traktacie Wersalskim. Sutkiem rozstrzygnięć militarno-politycznych były zmiany zachodnich granic Polski i włączenie do niej większości Wielkopolski oraz Pomorza Gdańskiego. O przynależności Górnego Śląska oraz Mazur miały zadecydować plebiscyty.

11 grudnia 2017 r. w sali sesyjnej cieszyńskiego Ratusza Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach otworzył Akademię Niepodległości. Jest to cykl wykładów, które – w ramach obchodów stulecia odzyskania przez Polskę Niepodległości – odbywać się będą regularnie aż do 2021 r. Wykłady Akademii Niepodległości w Cieszynie organizowane są we współpracy Instytutu Pamięci Narodowej z Książnicą Cieszyńską.

Akademia Niepodległości – to rozpoczęty w grudniu 2017 r., a obliczony na cztery lata (do połowy roku 1921) cykl spotkań, w czasie których pracownicy IPN oraz zaproszeni reprezentanci uczelni wyższych bądź lokalnych środowisk przedstawią – w formie popularnych wykładów – zarówno drogę do Niepodległej, poczynając od pierwszej dekady XX stulecia i czas I wojny światowej, poprzez wznoszenie jej państwowego gmachu i wykuwanie granic, po syntetyczny bilans międzywojennego dwudziestolecia. Wykłady w każdym ośrodku mają taki

Sam przewodni temat, przy czym każdorazowo składający się z dwóch segmentów – wykładowi o charakterze monograficznym towarzyszyć będzie drugi, oparty na wątkach biograficznych. Samo ujęcie jest indywidualnym wyborem wykładowcy – wszędzie tam, gdzie będzie to możliwe, należy sięgać do wątków lokalnych. W zależności od personalnego składu uczestników, zainteresowania etc. możliwe jest podejmowanie dyskusji, pogłębianie poszczególnych kwestii, odsyłanie do literatury przedmiotu. Ważne jest również, by każdorazowo mogło pojawić się konkretne przesłanie, bowiem cały cykl został pomyślany nie tylko jako poszerzenie wiedzy, ale też jako element formowania postaw, opartych na patriotyzmie, szacunku dla niepodległościowej tradycji i przywiązaniu do Ojczyzny. Dla słuchaczy Akademii Niepodległości, przygotowano stylizowane na przedwojenne, indeksy akademickie, a na zakończenie roku akademickiego - wzory certyfikatów, zaś na absolutorium - wzorowane na przedwojennych, patenty oficerskie.

Fot. Książnica Cieszyńska.